

Bartoněk, Antonín

Současné corpus dokladů lineárního písma B

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1981, vol. 30, iss. E26, pp. 163-165

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109921>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

na jehož osídlení měli významný podíl Germáni. Uvedená tři uskupení odpovídají poslední etapě vývoje praslovanského jazyka těsně před jeho rozpadem.

Kniha je vybavena četnými mapami instruktivně dokládajícími autorovy závody. Jsou výsledkem náročné a dlouhodobé práce; bohužel u mapy 15 a 16 došlo k záměně textů. Uzavřenosti své koncepce mohl Sedov dosáhnout jen za cenu značného zobecnění a hypotetičnosti některých závěrů. Lze např. pochybovat o tom, že v ruce lepená nezdobená keramika širších tvarů s vyhnutými okraji, známá v celém areálu pražského typu, se rozšířila i v Čechách a v Polabí v souvislosti s etnickými pohyby způsobenými Avary. Blížší vysvětlení v textu by vyžadoval termín pražsko-peňkovská keramika použitý pod obr. 22. Též pojetí podunajského typu je v knize nepřesné a jeho původ nebude asi souviset s etnickou migrací, nýbrž s místním vývojem výrobní technologie. Konečně tzv. venedské uskupení je stanoveno na základě poměrně různorodé keramiky s datací někdy problematickou, popřípadě vysloveně pozdní; ostatní slovanské etnografické příznaky jsou velmi nevýrazné nebo zatím chybí. Přes uvedené pochybnosti a některé nepřesnosti, které do díla pronikly zejména v citacích, osobních a místních jménech, jde o práci průkopnickou, systematickou, řešící otázky slovanské etnogeneze v celém jejich územním rozsahu i problémové šíři a měl by se s ní seznámit každý, kdo se z jakéhokoliv hlediska zabývá touto problematikou.

Bořivoj Dostál

Současné corpus dokladů lineárního písma B. Vydání textů lineárního písma B má sotva třicetiletou tradici, je však příkladem soustavného úsilí o co nejdůkladnější editorskou práci v oblasti lineárních B dokumentů. Od prvních soustavnějších edicí ze začátku padesátých let vede cesta k důkladným vydáním let sedmdesátých. Základní edice, na nichž spočívají současná mykénologická bádání, jsou tyto:

I. Nápisy na hliněných tabulkách:

a) *Knóssos*: Knósské texty byly pro svou troskovitost vždy obtížněji zpracovatelné. Jejich zatím nejlepší edicí je publikace *Knossos Tablets*⁴, vydaná J. Chadwickem, J. T. Killenem a J.-P. Olivierem v Cambridgi roku 1971 a obsahující transliterace vydaných textů v latince. Dílo vyšlo v době, kdy nebyly ještě plně ukončeny práce na spojování jednotlivých knósských tabulkových fragmentů. Proto je třeba při práci s *KT*⁴ přihlížet i k těmto dalším časopiseckým studiím: L. Godart—J.-P. Olivier, *Studi micenei ed egeo-anatolici* 15, 1972, 33—49; L. Godart—J.-P. Olivier, *Minos* 13, 1972, 113—129; L. Godart—J.-P. Olivier, *Bulletin de Correspondance Hellénique* 97, 1973, 5—22. Nová edice, která by již brala v úvahu poslední změny, se teprve připravuje; první její svazek je plánován na rok 1982. Celkový počet samostatně registrovaných knósských tabulkových textů činí dnes 3369, vzhledem k jejich značné zlomkovitosti je však třeba i napříště počítat s možnostmi dalšího spojování fragmentů.

b) *Pylos*: Základní, již dostatečně prověřenou edicí je soubor *Pylos Tablets Transcribed I—II*, Roma 1974, 1976, vydaný E. L. Bennettem a J.-P. Olivierem. Toto nejnovější vydání pylských textů, rovněž obsahující pouze transliterace v latince, obsahuje celkem 1113 epigrafických položek — tj. 1112 nápisů na hliněných tabulkách a 1 krátký text na fragmentu hliněné nádoby. Epigrafická analýza pylských textů je na pokročilejším stupni než u knósských dokumentů, pylské corpus lze tedy pokládat za relativně uzavřené.

c) *Mykény*: Soubor tabulek z Mykén, ojediněle rozhojňované i novějšími nálezy, tvoří náplň edice A. Saconiové *Corpus delle iscrizioni in lineare B di Micene*, Roma 1974; obsahuje celkem 73 položek, všestranně popsaných a uveřejněných ve fotografiích, faksimiliích i v transliteracích latinkou. Pro rychlou orientaci je však užitečná i starší edice J.-P. Oliviera *Mycenae Tablets IV*, Leiden 1969 (jen transliterace textů v latince).

d) *Théby*: Thébské tabulky byly nejprve uveřejněny ve dvou časopiseckých edicích: J. Chadwick, *Linear B Tablets from Thebes*, *Minos* 10, 1969, 115—137, a Th. Spyropoulos—J. Chadwick, *The Thebes Tablets II*, *Minos*, Supl. 4, Salamanca 1975; k doplnění základních informací srov. i stať J.-P. Oliviera v *Analekta Archaeologica ex Athenon* 4: 2, 1971, 269—272. Teprve nedávno se tyto texty dočkaly souborné edice

v publikaci A. Sacconiové a L. Godarta *Les tablettes en linéaire B de Thèbes, Rome 1978*, v níž je registrováno a důkladně rozebráno 43 dosud objevených thébských tabulek (ve fotografiích, faksimiliích a transliteracích).

e) *Tírýns*: Z Tírynthu máme doloženo 6 tabulkových fragmentů, vydaných zatím pouze časopisecky: L. Godart—J.-P. Olivier, *Analekta Archaeologica ex Athenon* 7: 1, 1974, 25—26; U. Naumann—L. Godart—J.-P. Olivier, *Bulletin de Correspondance Hellénique* 101, 1977, 229—234; L. Godart—J. T. Killen—J.-P. Olivier, *Archäologischer Anzeiger* 1979, 450—458.

II. Nápisy na úlomech hliněných váz:

Všechny dosud nalezené nápisné texty tohoto typu — s výjimkou shora zmíněného ojedinělého pylského fragmentu, vydaného v *Pylos Tablets Transcribed* — uveřejnila A. Sacconiová v edici *Corpus delle iscrizioni vascolari in lineare B, Roma 1974*, a to opět ve fotografiích, faksimiliích a v transliteraci latinkou — v celkovém počtu 143 dokladů. Fragmenty byly nalezeny v 10 různých lokalitách, jak je vidno z připojené tabulky, v níž je zachycen souhrn celého lineárního B corpusu, sestavený podle nále-zových lokalit:

	tabulky	úločky váz	celkem
Knóssos	3369	2	3371
Chania		15	15
Mameluko (u Chanie)		1	1
Pylos	1112	1	1113
Mykény	73	11	84
Tírýns	6	43	49
Eleusis		1	1
Théby	43	68	111
Orchomenos		1	1
Kreusis (v Boiótii)		1	1
	<hr/> 4603	<hr/> 144	<hr/> 4747

Z detailního rozboru lineárních B textů podle jejich délky (srov. A. Bartoněk, *The Linear B Texts and Their Quantitative Evaluation, Akten des VII. Internationalen Mykenologischen Colloquiums, Nürnberg 1981*) vyplývají tyto oboeňší závěry o kvantitativním charakteru textů:

1. Asi 30 % lineárních B textů obsahuje méně než dva plně rozpoznatelné slabičné znaky, takže třetina z nich prakticky nemá žádnou sdělovací hodnotu. Dalšíh asi 21 % textů neobsahuje více než 4 jakékoli znaky (ať sylabografické či ideografické), tj. nacházejí se v nich nanejvýš dvě mykénská slova. To znamená, že pouze asi 49 % nápisů vykazuje delší text nežli 4 znaky.

2. Nejnižší informační hodnotu z hlediska textové délky mají nápisy na fragmentech váz: jen 8 % z nich má více než 4 znaky, následují knósské tabulky se 44 %, zatímco nejvyšší hodnoty vykazují tabulky z Pylu a Mykén (67 %, resp. 80 %).

3. Více než 9 znaků má celkem 25 % lineárních B textů; jednotlivé hlavní nápisné skupiny mají toto procentuální zastoupení textů překračujících 9 znaků: fragmenty váz 3,5 %, tabulky z Tírynthu 17 %, z Knóssu 18 %, z Théb 34 %, z Pylu 50 % a z Mykén 52 %.

4. Nejdelší texty se nacházejí mezi pylskými tabulkami. Z 63 lineárních B nápisů obsahujících nejméně 100 znaků (ať sylabografických či ideografických) jich pochází 57 z Pylu a u dokumentů s nejméně 250 znaky je pylsko-knósský poměr 7 : 1. Na prvním místě je pylská tabulka En 74 s 416 znaky; další v pořadí jsou mezi pylskými texty tabulky Ep 613 (407 znaků), Ep 539 (366), Ep 212 (316), Ep 301 (298), En 659 (289)

a Jn 829 (267); nejobsažnější knósská tabulka As 1516 má 310 znaků. Nejděším nápisem na fragmentech keramiky je thébský úlomek Z 839 s 13 znaky.

Výsledky této analýzy stavějí do správnějších proporcí globální početní údaje o lineárních B textech z jednotlivých nalezišť. A zejména pak poskytují důležitý argument proti nesprávným tendencím, které se často objevují v pracích lingvistů, historiků a archeologů, kteří nejsou specialisty v mykénologii. Ti se často nechávají ovlivňovat jednak větším stářím knósských tabulek, jednak jejich větším počtem k tomu, aby je kladli na první místo i z hlediska jejich informační hodnoty.

Antonín Bartoněk

Stefan Hiller—Oswald Panagl: *Die frühgriechischen Texte aus mykenischer Zeit*. Erträge der Forschung, Band 49. Darmstadt, Wiss. Buchgesellschaft 1976. Stran 353.

Dva mladí rakouští mykénologové ze Salzburgu, archeolog Hiller a lingvista Panagl, vydali velmi cennou příručku obsahující všestranný úvod do problematiky lineárních B textů, jejich interpretace a závěrů z nich plynoucích. Práce je rozdělena do 31 kapitol, z nichž každá je malou studií věnovanou vždy určitému dílčímu problému. V podstatě se však skládá ze tří hlavních ústrojnějších částí: úvodních kapitol o charakteru textů a jejich jazyku (kap. 1—8), důkladné analýzy jednotlivých sérií tabulek podle jejich obsahu (kap. 9—23) a závěrů vyvozených z rozluštění textů pro různé složky mykénského života (kap. 24—29, na něž pak navazují dvě volněji napojené závěrečné kapitoly).

Práce je uvedena předmluvou nestora rakouských starověkých historiků F. Schachermeyra a jeho určitý vliv lze pozorovat i v některých stanoviscích obou autorů, jako v kladení vzniku lineárního písma B do 16. stol. př. n. l. (tj. ještě beze vztahu k řečtině; srov. str. 31). Důkladná pozornost je věnována mykénské řečtině a její nářeční klasifikaci (str. 78nn.); ta nakonec vyústuje v přijetí recenzentovy koncepce mykénštiny jako určité mykénské koiné (str. 98nn.).

Velmi podnětné jsou kapitoly věnované nejrůznějším tabulkovým skupinám knósským i pylským. Autoři byli často v obtížné situaci, měli-li vybrat z většího počtu hypotéz ty, které se nejvíce blíží pravdě. Podařilo se jim však zhostit se tohoto úkolu se ctí. Neváhají předložit čtenáři různé interpretace nápisných textů, komentují je s přehledem a s citem pro uměnost, ale dovedou důsledně zaujmát zásadová stanoviska tam, kde vzniká nebezpečí neseriózního postupu. To platí i o závěrečných přehledech věnovaných životu mykénské společnosti, a zejména pak o 30. kapitole, v níž se vypořádávají objektivně, ale důrazně s kritikou Ventrisova rozluštění (str. 329nn.). Práce je ukončena rozsáhlou kapitolou, obsahující dobře rozčleněný přehled literatury oboru.

Studie St. Hillera a O. Panagla pomohla zaplnit důležitý dluh v oblasti mykénologických bádání a stala se v německy psané odborné literatuře tím, čím je mezi anglicky psanými studiemi Chadwickova kniha *The Mycenaean World*, která vyšla v Cambridgi shodou okolností rovněž v roce 1976.

Antonín Bartoněk

Rüdiger Schmitt: *Einführung in die griechischen Dialekte*. Darmstadt, Wiss. Buchgesellschaft 1977. Stran 143.

Profesor university v Saarbrücken R. Schmitt připravil pro řadu odborných úvodů do různých vědních disciplín, které vycházejí v darmstadtské Wissenschaftliche Buchgesellschaft, poměrně sice útlý, ale obsahově velmi hutný přehled současného stavu v oblasti starořecké dialektologie.

Práce se skládá z pěti kapitol. Úvodní kapitola (str. 1—11) obsahuje přehled pramenné problematiky (nápis, literární texty, zprávy gramatiků). 2. kapitola (12—18) pojednává o řeckých písenných systémech: alfabete, kyperském písmě a lineárním písmě B — s přehledy hlavních ortografických pravidel v obou uvedených slabičných písmeech. Ve 3. kapitole (19—25) je nastíněna historie disciplíny s velmi dobrou charakteristikou nejnovějšího vývoje a se seznamem vybrané literatury.